ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ У ПАНЧЕВУ
INSTITUTE FOR THE PROTECTION OF CULTURAL MONUMENTS PANCEVO
ЖАРКА ЗРЕЊАНИНА 17, 26000 ПАНЧЕВО, ТЕЛ.: 013/ 351-472, 348-487, ТЕЛ/ФАКС: 013/351-851

УСЛОВИ ЗАШТИТЕ, ЧУВАЊА, ОДРЖАВАЊА И КОРИШЋЕЊА КУЛТУРНИХ ДОБАРА, ДОБАРА КОЈА УЖИВАЈУ ПРЕТХОДНУ ЗАШТИТУ И АМБИЈЕНТАЛНИХ ЦЕЛИНА ЗА ПОТРЕБЕ ИЗРАДЕ ПЛАНА ГЕНЕРАЛНЕ РЕГУЛАЦИЈЕ НАСЕЉЕНОГ МЕСТА КАЧАРЕВО

Панчево, септембар 2025.

ЕЛАБОРАТ

СТУДИЈА И ПЛАН ЗАШТИТЕ ЗА НАСЕЉЕНО МЕСТО КАЧАРЕВО

ЕЛАБОРАТ ПРИПРЕМИЛИ:

Јасмина Вујовић, дипл. инж. арх.

Слободанка Перовић, дипл. историчар

Маја Живковић, дипл. археолог

Драгана Ружић, дипл.ист. уметности

Тибор Картали, грађ. техничар конзерватор

Небојша Борковић, правник

САДРЖАЈ

1. **ЗАКОНСКА РЕГУЛАТИВА**
2. **ИСТОРИЈА**
3. **АРХЕОЛОГИЈА**
4. **УРБАНИСТИЧКА И АРХИТЕКТОНСКА ИСТРАЖИВАЊА**

4.1. Просторно и урбанистичко планирање и градитељско наслеђе

4.2. Положај насеља

4.3. Урбанистичка структура

4.4. Градитељско наслеђе

4.4.1.Евидентирана културна добра

4.4.2. Јавне функције

4.4.3.Народно градитељство

4.4.4.Индустријска архитектура

4.5. Валоризација целина и објеката

5. **ИСТОРИЈА УМЕТНОСТИ**
6. **ПЛАН ЗАШТИТЕ И РЕВИТАЛИЗАЦИЈЕ**
7. **УСЛОВИ ЧУВАЊА, ОДРЖАВАЊА И КОРИШЋЕЊА КУЛТУРНИХ ДОБАРА И ДОБАРА КОЈА УЖИВАЈУ ПРЕДХОДНУ ЗАШТИТУ И МЕРЕ ЗАШТИТЕ ЗА ПОТРЕБЕ ИЗРАДЕ ПЛАНА ГЕНЕРАЛНЕ РЕГУЛАЦИЈЕ ЗА НАСЕЉЕНО МЕСТО КАЧАРЕВО**

- Археолошки услови
- Урбанистичко-архитектонски услови
- Услови са становишта историје уметности

1. ЗАКОНСКА РЕГУЛАТИВА

Закон о планирању и изградњи (Сл.гласник РС бр.72/2009, 81/2009-испр., 64/2010-одлука УС, 24/2011, 121/2012, 42/2013-одлука УС, 50/2013-одлука УС, 98/2013-одлука УС, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019,-др.закон, 9/2020, 52/2021 и 62/2023) у члану 46. став 7 прописује да носилац израде плана прибавља мишљење организације за послове заштите непокретних културних добара о потреби израде Студије заштите непокретног културног добра пре доношења одлуке о изради планског документа. Завод за заштиту споменик културе у Панчеву се Мишљењем бр. 528/2 од 26.05.2025. године изјаснио да је за потребе израде Плана генералне регулације насељеног места Качарево потребна израда Студије заштите непокретних културних добара.

Законом о културним добрима ("Службени гласник РС", бр. 71/94, 52/11 - др. закони, 99/11 - др. закон, 6/20 - др. закон и 35/21 - др. закон) и Законом о културном наслеђу ("Сл. Гласник РС", број 129/21) прописане су мере и други радови на културним добрима. Мере техничке заштите на непокретним културним добрима обухваћене су члановима 99. до 110 ("Службени гласник РС", бр. 71/94, 52/11 - др. закони, 99/11 - др. закон, 6/20 - др. закон и 35/21 - др. закон). По Закону о културном наслеђу: „Културно добро, добро које ужива претходну заштиту и добро под претходном заштитом не сме се оштетити, уништити, нити се без сагласности надлежне установе заштите у складу са законом, може мењати његов изглед, својство или намена.“ (члан 9).

Археолошко налазиште је део простора на површини земљишта и у земљишту, у пећинама и под водом, који садржи остатке појединачних грађевина, сложене грађевинске целине и друге објекте, конструкције и њихове делове, гробне целине и некрополе, оставе, покретне предмете, антрополошки, палеонтолошки и геолошки материјал, као и целокупан стратиграфски контекст у коме се налазе (члан 18). Простор у земљи или води који садржи трагове човековог трајања кроз време, укључујући и места на којима нема видљивих трагова на површини земље, а није утврђено за археолошко налазиште препознаје се као археолошки локалитет (члан 32). 38 Више међусобно повезаних археолошких локалитета из става 1. овог члана представља археолошко подручје. Претходна заштита археолошких локалитета (евидентираних и неевидентираних) односно археолошког подручја, је трајна, по члану 32. Закона о културном наслеђу ("Сл. Гласник РС", број 129/21). Република Србија донела је Закон о потврђивању Европске конвенције о заштити археолошког наслеђа (ревидирана) (Службени гласник Републике Србије 42/2009). Према чл. 353а Кривичног законика (Службени гласник Републике Србије 85/2005, 88/2005 – испр. 107/2005 – испр. 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019), неовлашћено извођење археолошких радова, односно обављање археолошких ископавања и истраживања без претходно прибављеног одобрења од стране надлежног Министарства културе Републике Србије представља кривнично дело.

2. ИСТОРИЈА

Прво насеље које је основано у близини данашњег Качарева налазило се на раскрсници путева који данас воде за Црепају, Ново Село и Качарево. То насеље основали су колонисти из западног дела Аустријске Царевине, који су се доселили након Пожаревачког мира. Насеобина није била дугог века јер су се житељи уплашили од турских напада на Балкан и вратили су се у своје матичне земље.

Друга колонизација извршена је у времену од 1790. - 1792. године. Село је названо Францфелд по тадашњем цару Францу Јозефу. Село је задржало то име до 1867. године када добија мађарско име Ференцхал. Након Првог светског рата добило је име Краљевићево, а за време Другог светског рата враћено му је име Францфелд. Након Другог светског рата поново му је враћен назив Краљевићево, а 1948. године добија данашњи назив Качарево, по народном хероју из Босанске Крајине, Светозару Качару, званом Качи.

Спомен биста Светозару Качару

На месту данашњег Качарева до досељавања Немаца налазила се једна српска кућа, Јована Татарина, зна се да је била на месту данашњег млина, а његови потомци наставили су да живе у Качареву и након колонизације Немаца.

Немачки колонисти су били евангелисти из Виртенберга, Елзаса и Лотарингије који су изузетно ценили Јована Татарина и његову породицу као староседеоце.

Село је брзо економски напредовало, прве куће које су грађене од набоја змењене су кућама од цигле а улице су уређене и са изграђеним тротоарима поред кућа.

Новонасталу насеобину често су погађале елементарне непогоде и заразне болести, суша, колера, јата скакаваца... Али највећа опасност за атар Качарева настала је када је ветар почео да наноси песак из Делиблатске пешчаре по њивама.

Међу качаревачким немцима био је велики природни прираштај тако да крајем 19. века они оснивају своју колонију у Јарковцу. У исто време они оснивају и насеље у близини Бијељине, данашње Петрово Поље.

Досељени Немци су били добри земљорадници, а развоју села у многоме су помогли и добар пут који је постојао до Панчева, као и пролазак железничке пруге поред Качарева и изградња железничке станице.

Железничка станица Качарево

Из слоја богатијих сељака и занатлија издвајају се ситни капиталисти који почињу да организују производњу по већим радионицама и да запошљавају сиромашније становништво. Најамна радна снага долазила је из Ковачице и Падине, жене су радиле по кућама а мушкарци у радионицама, на њивама, као чувари стоке и слуге. Било је случајева када су се Немице удавале за раднике Словаке који су остајали да живе у Качареву.

Највећи прогрес Качарево је доживело по завршетку Првог светског рата. 1924. године село је добило струју, а 1929. године биоскоп. Пред Други светски рат у Качареву је интензивиран узгој свиња, а од 1935. - 1940. године из Качарева се за Немачку извозило преко 500 вагона свиња. Исплативо је било гајење и расних говеда и коња, али највећи приход остваривао је од индустрије. Качарево је у то време имало штофару у власништву породице Герхарт, затима фабрику ћебади браће Баум, фабрику салама, фабрику ципела и два млина, један који је и садашњи млин а чији власници су били браћа Милер, а други где је данашње предузеће ,, М. Премусинац,, а у власништву Михаила Милера млађег. Постојале су још и ливница и вуновлачара.

Млин браће Милер

Поред ових производних погона у Качареву је било више од сто занатских радњи. Угоститељство је такође било веома развијено, пред рат у селу је било осам кафана и велики број трговачких радњи. Највећа и најбоље снабдевена била је продавница Јохана Милера у којој је могло све да се купи, од игле до моторбицикла и ловачког наоружања.

Здравствена заштита у селу је била на високом нивоу, увек су радила три лекара и три сестре, постојала је здравствена станица, апотека и породилиште.

Качаревачки Немци били су носиоци пангерманских идеја међу Немцима у Јужном Банату, а њихов Културбунд који се налазио у згради данашње Месне канцеларије, постао је један од центара хитлеризма у тадашњој Југославији. Имали су и своју радио станицу, коју су инсталирали на крову млина браће Милер, која је донета из Немачке пре напада Немаца на Југославију. Многи Немци из Качарева који су пред рат одлазили у Немачку на студије вратили су се 1941. године у Качарево са чиновима СС официра, а за време рата били су у ,,Принц Еуген,, дивизији.

Немачка окупаторска војска дочекана је у Качареву са цвећем, чоколадама и цигаретама, а већ првих дана окупације домаћи Немци убили су неколико Срба и Јевреја из Качарева.

Пред крај рата Немци из Качарева почели су да се припремају за организован одлазак из села преко Зрењанина. Тај план им није успео јер је мост на Тиси код Тителa срушен, тако да су 42 породице најбогатијих и најистакнутијих Немаца из Качарева авионом пребачене до

Земуна и Новог Сада одакле су даље отишли за Немачку, док су остали чији су мушки чланови углавном били у немачкој војсци остали без икакве заштите да сачекају ослобођење села. 4. октобра 1944. године у качарево су ушли руски војници.

Док су се Немци из Качарева припремали за одлазак из Југославије, Срби су у Качареву у највећој тајности крајем лета 1944. године организовали Народноослободилачки одбор. По ослобођењу села одбор је организовао преузимање како државних зграда тако и имовине 42 породице Немаца који су напустили Качарево. Одбор је радио до новембра 1944. године када је у Качареву формирана Војна станица која је била највиши орган цивилне и војне власти у селу. Сва земља у качаревачком атару стављена је под управу новоформираног пољопривредног добра, а покретна имовина под Управу народних добара. Априла 1945. године сви преостали Немци из Качарева одведени су логор. Логор је формиран у самом селу између улица Народног фронта, Првомајске и улице ЈНА.

Након ослобођења у Качареву је формирано дечије насеље које је бројало око 500 деце из различитих крајева земље, која су била ратна сирочад. Дечији дом је био добро организован, имао је свој биоскоп, радионице, магацин, кухињу. У исто време у Качареву је основана и Школа ученика у привреди коју су похађала деца из дома да би се оспособила за самостални живот. 1947. године већи број деце пребачен је у домове у другим местима, а у Качареву је остало око 100 штићеника. Те године дом прераста у Дом ученика у привреди. Дом је радио све до 1955. године, када је расформиран.

Простор у којем је до 1947. годин био дечји дом претворен је у Дом стараца.

У јулу 1945. године пренесена је функција цивилне власти са Војне станице на Народни одбор који се суочио са великим проблемом, требало је организовати долазак колониста. Прве су у Качарево стигле избеглице са Космета, 68 породица, које су још на почетку рата морале да напусте своје домове и четири године су провели у избеглиштву док нису стигли у Качарево. Многи од њих касније су се вратили у своје домове на Космету.

У јесен 1945. године у селу је основана здравствена станица са једним лекаром и болничарком.

Први колонисти у Качарево стигли су 18. новембра 1945. године. Њихов прихват је био организован.

Доласком колониста у Качарево село је започело нови живот, формиран је одбор за оснивање Дома културе и изградњу фудбалског стадиона.

Почетком јесени 1945. године почела је да ради и школа у Качареву.

Крајем 1946. године колонисти су представљали већину становника Качарева, а досељени су из свих крајева Југославије. У селу је остало и око стотину Немачких породица, али и они су се педесетих година одселили у Немачку. У Качареву је остало свега 15 породица староседелаца.

По попису из 1952. године у Качареву живи 40% Срба, 49% Македонаца, 15% Немаца, 3% Црногораца и 3% осталих. 1956. број Немаца је опао на мање од 1% због одласка у Немачку. 1956. године Качарево је имало преко 7000 становника.

Велики проблем код колониста настао је због обраде земље, требало је обрадити атар који је имао више од 8.000 јутара, због тога почињу да се удружују у Радне задруге, основано је 8 задруга а више од 75% домаћинстава у Качареву био је укључен у рад задруга. 1947. године задруге су се ујединиле и настале су две велике задруге ,, Црвени пролетер,, и ,, Јединство,, .

Поред развоја пољопривредне производње и Качареву се обнавља и занатска производња.

У селу је била јака и индустријска производња, основана је фабрика ,,Милан Премасунац,, која је производила машине за млинове, 1950. године премештена је у млин Михаила Милера млађег где је и данас. У то време фабрика је имала преко 100 радника.

Млин Михајла Милера млађег - данас "М. Премасунац"

Крајем 1946. године обновљено је и угоститељство у Качареву, основано је угоститељско предузеће „Козара„ које је у свом саставу имало две кафане и један бифе.

Од неколико трговинских радњи које су у селу отворене након Другог светског рата основано је трговачко предузеће „Јадран„.

Сачувани немачки надгробни споменици на гробљу

1956. године подигнута је нова школа. Калдрмисане су улице, избушени су нови бунари...

Од тог времена до данас Качарево је у многоме променило свој изглед али и даље је једно од најуређенијих села у Јужном Банату, улице су асфалтиране, село има водовод, гас...

Гробље је уређено и ограђено. Изграђене су многе јавне зграде. Због близине Панчева, добрих саобраћајних веза и великог броја житеља Качарева који раде у Панчеву и Београду, село наставља да живи и да се развија.

3. АРХЕОЛОГИЈА

На основу документације, података из литературе и археолошких рекогносцирања на територији атара насељеног места Качарево познати су нам бројни археолошки локалитета. Наведени локалитети налазе се у оквиру граница насељеног места Качарево:

1. Локалитет на гребену депресије, лево од асфалтног пута Панчево - Качарево (трећа дуж од раскрснице за Црепају) - констатовани покретни налази сарматске културе и праисторијског културног периода;

2. Локалитет на циглани, лево од летњег пута за Банатско Ново Село - констатовани покретни налази Авара и праисторијског културног периода;

3. Локалитет јужно од Качарева - констатовани су површински налази фрагмената сарматске и средњовековне керамике;

4. Локалитет северно од Качарева – на дугачкој греди, правца пружања север-југ, констатовани су површински налази фрагмената сарматске и средњовековне керамике;

5. Локалитет на западном ободу насеља – констатовани покретни налази из периода касне антике исредњег века.

4. УРБАНИСТИЧКА И АРХИТЕКТОНСКА ИСТРАЖИВАЊА

4.1. ПРОСТОРНО И УРБАНИСТИЧКО ПЛАНИРАЊЕ И ГРАДИТЕЉСКО НАСЛЕЂЕ

При изради просторних и урбанистичких планова, поред планирања даљег развоја насеља, врши се очување и обнова градитељског наслеђа у светлу европских конвенција о заштити археолошког и архитектонског наслеђа. Да би се остварила адекватна заштита градитељског наслеђа најбитнији аспект је истраживање и документовање наслеђених вредности, пошто планирање мора да полази од потпуног познавања вреднованог простора. Кроз анализе постојећих простора и сложених односа њихових делова, можемо научити да препознајемо и стварамо квалитет богатог стимулативног урбаног окружења у будућности. Реафирмисање културног наслеђа као есенцијалне компоненте националне културе и идентитета утиче на колективни ниво свести и однос сваког појединца према наслеђу, идентитету и животном окружењу.

Културно наслеђе и културни диверзитет препознаје се у Националној архитектонској стратегији за период од 2023. до 2035. године „као значајан потенцијал за просторни развој урбаних насеља, где је потребно превазићи ограничења неусклађености националног институционалног и правног оквира заштите културног наслеђа са међународним оквиром, те и неадекватан третман непокретних културних добара у планским документима.“ Наглашава се да процедуре планирања и управљања урбаним развојем недовољно препознају обележја идентитета урбане структуре као потенцијала за развој и не третирају појаву градње која нарушава контекст и идентитет урбаних насеља. Истиче се недовољно препознавање заштите вредности вернакуларне архитектуре која такође поседује значајне историјске, културне и цивилизацијске вредности. Под вернакуларном архитектуром подразумева се начин градње који се базира на локалним потребама, употребом локаних материјала за изградњу и угледајући се на локалну традицију и начин грађења локалних градитеља, која се углавном још увек задржала у руралним насељима.

У погледу руралних предела у планским решењима је потребно омогућити креирање позитивног архитектонског идентитета насеља кроз очување и ревитализацију традиционалне архитектуре и постојећег квалитетног грађевинског фонда, као и кроз нову изградњу која уважава специфични рурални карактер физичке структуре насеља. Стога је планске и

програмске активности потребно усмерити ка обнови сеоских насеља, односно њихових центара (обликовања и уређења традиционалних сеоских тргова, уређења саобраћајних и јавних површина) и подстицање даљег уређења кроз обнову традиционалних типологија појединачних објеката, осмишљеног уклапања природног, архитектонског и културног наслеђа у нове развојне токове и захтеве становника. Нову изградњу планирати у складу са принципима заштите природног и културног предела, применом локалних материјала и техника грађења и др. Осавремењавање и унапређење оваквих целина мора се заснивати на проучавању карактеристика сваког од посматраних облика наслеђа, уз њихово пуно поштовање и осмишљавање нових садржаја који неће нарушити основне вредности затеченог наслеђа, односно просторних културноисторијских целина.

Урбана обнова представља уобичајени приступ у савременом развоју насеља, који се ослања на коришћење постојећих капацитета тог насеља - грађевинског фонда и урбане инфраструктуре.

У оквиру заштите и одрживог коришћења културног наслеђа постоје два типа заштите, „пасивни“ режим заштите који се односи на формалну, првенствено правну заштиту културног наслеђа и „активни“ режим заштите који би кроз различите програме и пројекте објектима и целинама које представљају непокретна културна добра или су под преходном заштитом (имају посебних историјских, културних, архитектонских и др. вредности) омогућио „интегрисање у савремене развојне токове“. Значајне су мере које предвиђају очување културне баштине кроз тзв. активну заштиту културног наслеђа и препоруке за прихватљиве активности у планирању урбаног развоја, обнову и заштиту објеката и целина градитељског и урбаног наслеђа која нису заштићена културна добра (традиционални типови, вернакуларна архитектура, индустријски објекти, архитектура и урбанизам после Другог светског рата, и др.). Системски приступ заштити и коришћењу културног наслеђа је могућ и кроз оснаживање израде Планова управљања наслеђем у оквиру Студија заштите културног наслеђа, а у склопу израде планске документације. У сфери заштите, обнове и коришћења непокретних културних добара приметан је недостатак програма и пројеката који би објектима као и просторно културно-историјским и амбијенталним целинама омогућили интегрисање у савремене развојне токове, а која би обухватила и примену низа других мера које доприносе одрживости као што су „енергетска ефикасност“ или „приступачност“.

Механизми финансирања програма и пројеката у функцији ревитализације културног, градитељског и урбаног наслеђа нису довољно развијени с обзиром да је финансијско улагање у обнову споменика културе скоро по правилу веће од улагања у изградњу новог објекта (рачунато по м2), те инвеститори, који су недовољно „освешћени“ о вредности и важности културног наслеђа, неретко прибегавају непримереним интервенцијама како би оправдали своје улагање, док се услови и мере техничке заштите прописују и издају у циљу очувања аутентичности и интегритета споменика, односно његових вредности. Савремену архитектонску и урбанистичку праксу би требало оснаживати у правцу примене одрживих решења у погледу архитектонског и урбанистичког наслеђа, а учешће јавности и локалних заједница у процесима планирања и пројектовања у заштићеним зонама третирати као један од приоритета.

Културно и градитељско наслеђе нарочито је препознато у сфери развоја туризма посебно имајући у виду значај културног туризма и „туризма наслеђа“. Стратегијом развоја туризма у Републици Србији за период од 2016. до 2025. године (“Службени гласник РС", бр. 98/2016), заговара се повезивање туризма са наслеђем и културом што може имати велики утицај на развој економије државе, као и локални економски развој. Суштина деловања јесте - очувати наслеђе, презентовати га и остварити економске користи од туризма и туристичких места.

Савремени урбанизам и архитектура у другој половини XX века па до данас, на нашим просторима, представљају један од најозбиљнијих противника градитељском наслеђу - старим градским језгрима, амбијенталним целинама насеља, руралним целинама, као и самим објектима грађанске и народне архитектуре. У име прогреса и боље будућности неповратно смо уништили део своје прошлости и културе народа и поднебља. Негативни примери су били драстични, али у Војводини је, срећом, доста рано уочено да проблем заштите градитељског наслеђа није само питање третмана појединачног објекта, већ стварање услова за развој околине и континуитета целине насеља.

Што се насељеног места Качарево тиче, оно је у многоме задржало облик првобитног насеља као и континуитет у урбанистичком и архитектонском развоју Војвођанских насеља. Сама архитектура је доста измењена и са рушењем старих кућа, насеље полако губи традиционалне карактеристике на уштрб карактеристика „савремене универзалне“ архитектуре која је виђена у многим земљама Европе. Повлачењем грађевинске линије у односу на регулациону линију улице, што је све чешћа пракса при градњи нових објеката, долази до разградње традиционалне банатске улице.

4.2. ПОЛОЖАЈ НАСЕЉА

Насеље Качарево налази се на лесној заравни, на месту које је погодно за земљорадњу и сточарство. Поред тога налази се у близини Панчева, а граничи се са атарима села Јабука, Црепаја, Банатско Ново Село и Панчево. Свакако су ти географски и повољни климатски услови играли важну улогу приликом одлучивања о избору места за нову насеобину првих досељеника.

4.3. УРБАНИСТИЧКА СТРУКТУРА

Положај насеља, у сред равници, без икаквих природних ограничења, утицао је на правилан геометријски облик насеља.

Качарево је је једно од ретких насеља које је од самог оснивања у потпуности грађено према урбанистичком плану. Цртеж првог урбанистичког плана из времена колонизације, од 1790-92. године, није сачуван. Постоји његова копија из 1892. године на којој насеље има две основне саобраћајнице које секу село по половинама по дужој и по краћој оси, што подсећа на римске логоре.

То је насеље које припада граничарско-панонском типу насеља чије су главне карактеристике: ортогонална шема улица, блокова и парцела, са централним тргом око кога су парцеле специјалне намене: за школу, цркву (стара немачка црква), управну зграду и друге централне функције. Основна карактеристика овако насталих насеља је њихова потпуна правилност у урбанистичкој структури са једнообразним постављањем кућа и једнаким кућиштима, карактеристика за коју се користи народни термин "ушорена улица". За овако организовано насеље постојало је и упутство којим су прописани ширина улица, димензије парцела и распоред објеката на парцели. Постојали су такође и прописи за грађење кућа и помоћних објеката на парцели.

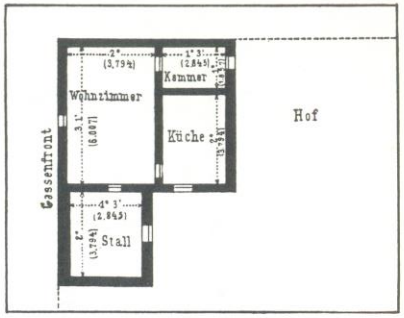
Качарево је тада имало 100 кућа за које је на овом плану поред положаја дата и типична основа куће уз улицу, у облику ћириличног слова "Г".

Стари планови Качарева

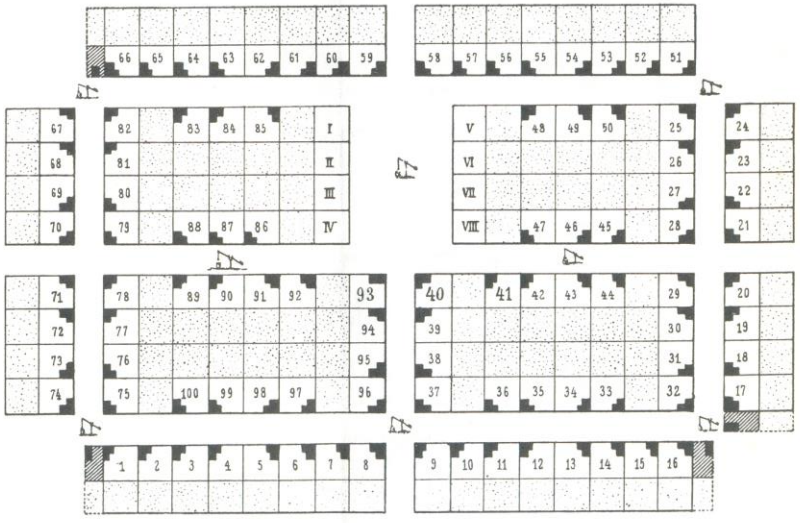
I. PLAN

über die im Jahre 1791 unter der Signatur »C« angelegte Ortslage, die nach Beendigung der Ausbauung und Ansiedelung derselben mit den Reichskolonisten, im Jahre 1792 den Namen »Franzfeld« erhielt.

Grundriß eines im Jahre 1791/92 von der Regierung erbauten Hauses nebst Stall

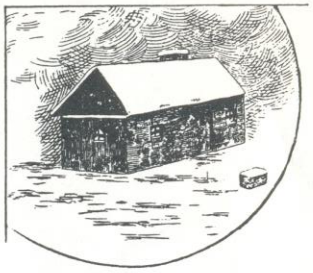

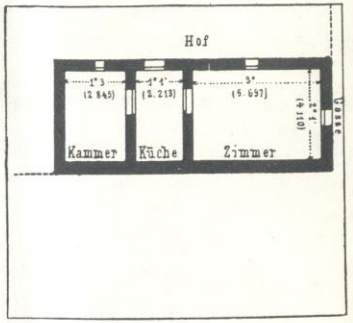
ERKLARUNG

1. Die mit den Haus-Nr. 1—100 bezeichneten Plätze und die darauf erbauten Häuser sind jene, die das hohe Arar gebaut hat, und mit 24 Joch Acker. 10 Joch Wiesen, 1 Joch Wald und 3 Joch Hutweide dotiert, an die Ansiedler übergeben wurden — 2. I, II, III und IV waren reserviert für Arar und Gemeinde. — 3. V, VI, VII und VIII waren leere Plätze und für ansiedelnde Handels- und Gewerbsleute bestimmt. — 4. Haus-Nr. 40, 41 und 93 sind bei der Ansiedlung ob Mangel an Kolonisten unbesetzt geblieben, und erhielten auf unbestimmte Zeit folgende Verwendung, und zwar: Haus-Nr. 40 als Stationswache, Haus-Nr. 41 als Schule, und Haus-Nr. 93 Ararial Wirtshaus — 5. Die mit »Querstriche« angelegten Plätze und Häuser sind während der Ansiedlung noch dazugekommen. — 6. F. Friedhof. — Brunnen vom Staat gebaut.

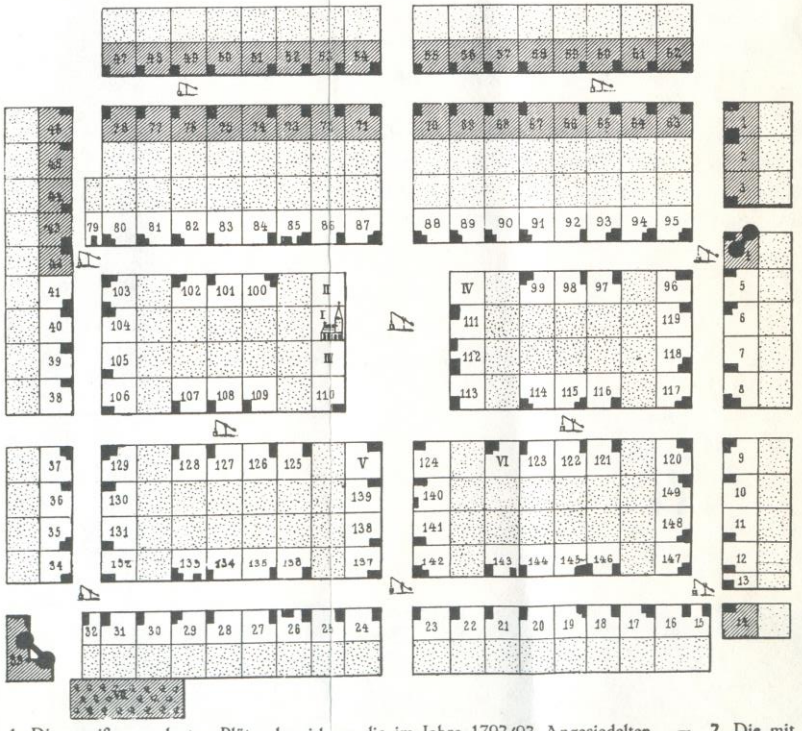
II. PLAN

über die im Jahre 1791 unter der Signatur »C« angelegte Ortslage, die nach Beendigung der Ausbauung und Ansiedelung derselbe mit Reichskolonisten im Jahre 1792 den Namen »Franzfeld« erhielt, und im Jahre 1802/03 abermals einen Zuwachs von 40 Ansiedler bekam.

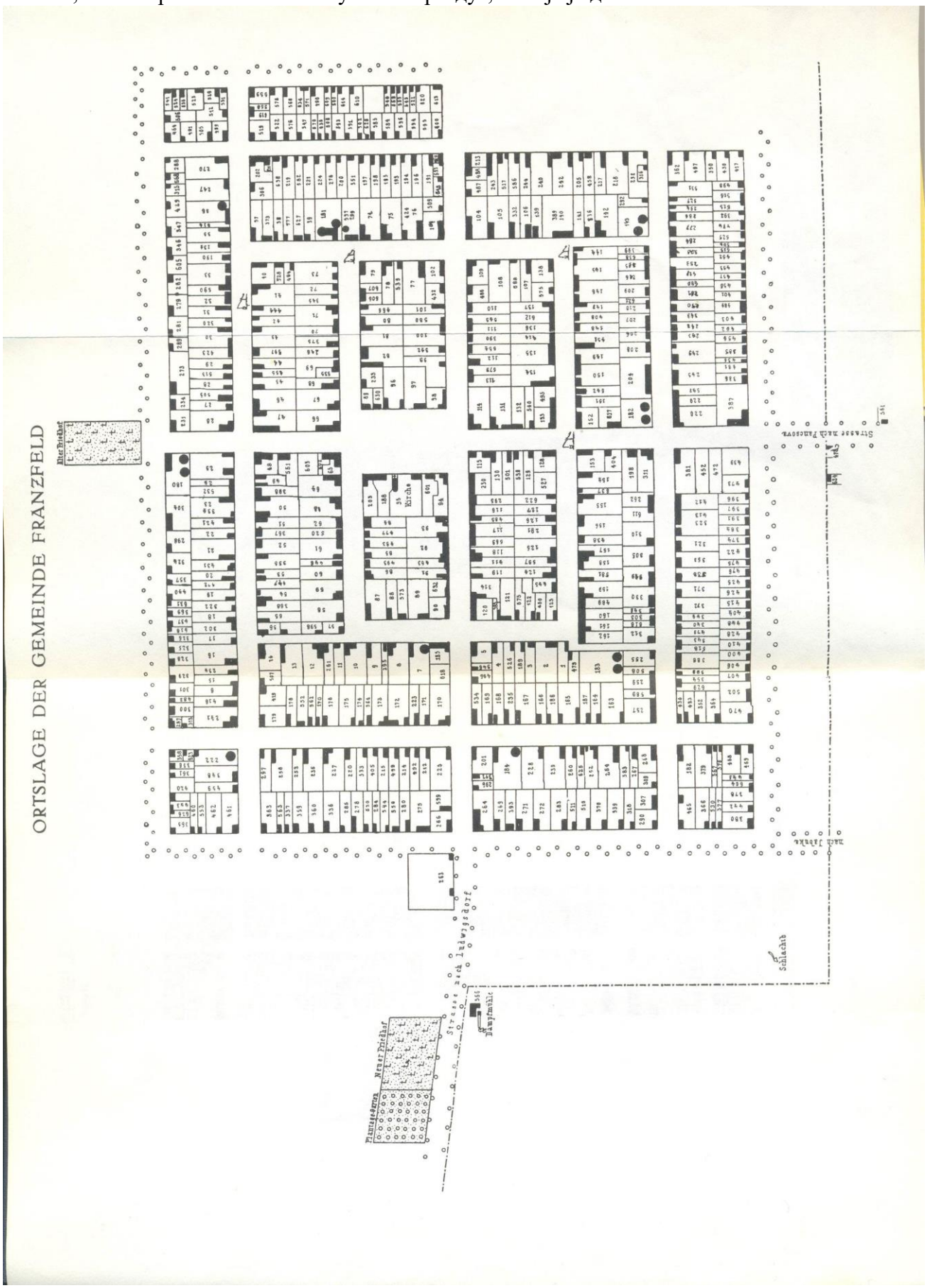

Grundriß eines im Jahre 1803 erbauten Ansiedler-Hauses

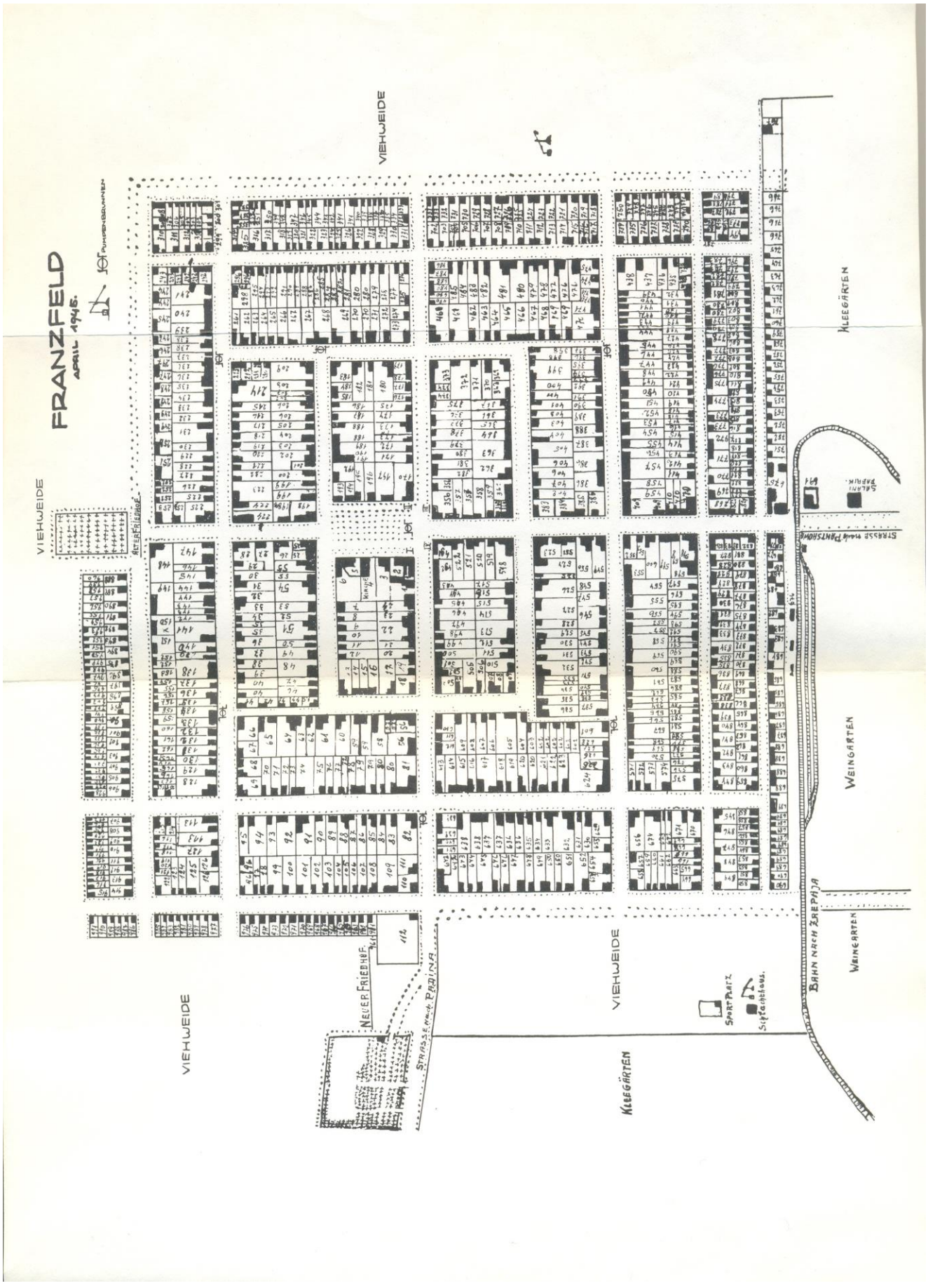

1. Die »weiß« angelegten Plätze bezeichnen die im Jahre 1792/93 Angesiedelten. — 2. Die mit »Querstrichen« vom Jahre 1803. — 3. Die Roßmühlen auf Nr. 4 und 33 wurden während der 1. und 2. Ansiedelung erbaut, und zwar: Nr. 4 von Mathias Müller, Nr. 33 von Dietrich Stohr. — 4. I. Kirche, II. Pfarrhaus, III. Schulhaus, IV. Offiziersquartier, V. Arar, Wirtshaus, VI. Arar-Gebäude, VII. Plantagegarten und VIII. Friedhof. — 5. 10 Stück Brunnen.

Село се касније ширило новим досељавањем и изван првобитних граница не реметећи основну урбанистичку концепцију, додавани су само нови блокови паралелно са дужом осом насеља тако да већ у то време, 1803. године, добија облик скоро правилног квадрата. На овом плану је интересантно да поред уцртаних кућа уз улицу, које су предвиђене првобитним планом, има скоро исто толико и кућа "на бразду", за које је дата и типична основа.

На карти из каснијег периода, непознатог датума, односно на њеној копији, види се да се село ширило додавањем нових блокова по ободу насеља. Нови блокови и улице имају исте карактеристике у урбанистичком погледу као и старе. И на карти из 1945. године такође се уочавају исти принципи развија села. Једино ограничење је железничка пруга Панчево-Зрењанин и на ту страну се село није ширило.

ПОСТОЈЕ|Е СТАЊЕ

Што се тиче данашњег урбанистичког изгледа, Качарево има изглед готово правилног квадрата који има тенденцију ширења паралелно са једном и са другом осом тако да његов основни облик и поставка остају непромењени, што је најбољи доказ квалитета првобитне урбанистичке поставке.

Улична мрежа

Улица је основни елемент урбане структуре насеља било ког реда. Она је у војвођанским насељима сфера јавног живота за разлику од заштићених и смишљено обезбеђених услова интимитета кућних дворишта.

Обзиром да се Качарево налази у равници и да се од свог настанка развијало плански, његове улице су готово идеално праве и секу се под правим углом. Све улице су широке, приближно исте ширине, са коловозом у симетрали улице од којег се обострано простире зелени појас, понегде са дрворедом. Поред пута су ископани канали за одвод атмосферске воде. Све улице су асфалтиране.

Амбијенти типичне улице у Качареву

Уз регулациону линију парцеле налази се тротоар. Тротоари су поплочани, испред старијих кућа опеком док је испред нових кућа тротоар од бетона.

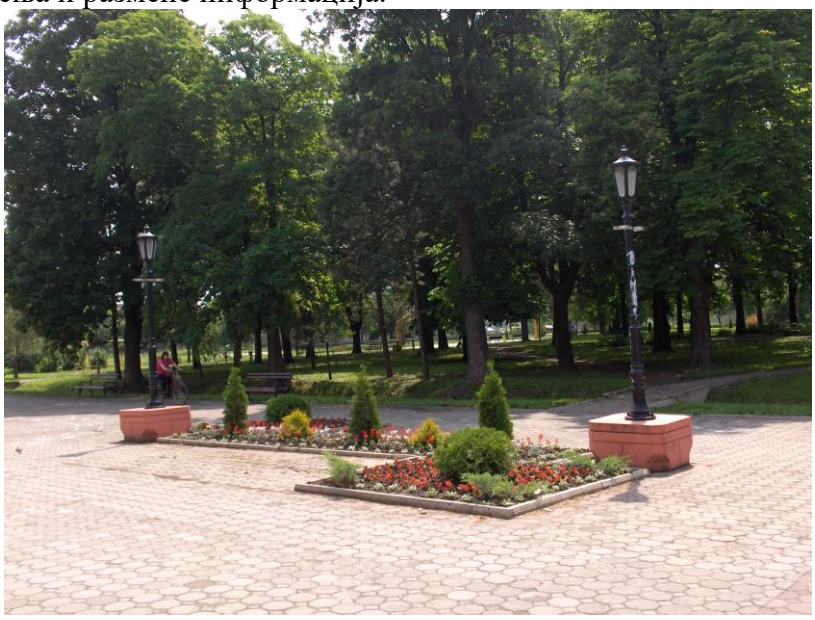
- *Блокови*

Блокови у Качареву су правоугаоног облика, приближно истих величина са дужом страном окренутом ка главним улицама и представљају затворене урбане целине.

- *Трг*

У већини старих насеља, због намене ободних објеката или карактера слободног простора, тргови имају значај друштвених центара који зависи од њиховог положаја у насељу, од саобраћајне повезаности са другим деловима насеља, од друштвене функције зграда које га уоквирују и од начина обраде слободних површина. При реконструкцији настаје потреба да се наслеђени тргови, у централним деловима насеља, претворе у привлачне и удобне пешачке просторе који ће увођењем нових садржаја ободних зграда моћи да добију функцију савременог друштвеног центра.

У војвођанским насељима трг представља центар друштвеног живота, главно место окупљања, дружења и размене информација.

Сеоски трг-парк

У Качареву је трг правоугаоног облика и налази се у средишту насеља, што је карактеристично за овај тип насеља. Трг је у ствари зелена, парковска површина, са дефинисаним бетонским стазама.

Објекти око трга су грађени у разним периодима. Ту се налазе зграде из друге половине 19. века: зграда Месне Заједнице и низ стамбених објеката, али и објекти новијег датума као што су нова зграда школе, Хала спортова, Тржни центар. Евангелистичка црква, саграђен 1780. године, која се налазила између Месне заједнице и школе је срушена почетком 21. века.

Парцеле су правоугаоног облика, приближно исте величине, изузев оних на којима су јавни објекти. Парцеле стамбене зоне су подељене на три функционално засебна дела:

1 - стамбени део, окренут ка улици
2 - економско двориште, у средини
3 – башта

У зависности од начина постављања куће на парцели у Јужном Банату се уочавају два типа организације парцеле:

- *Кућа на бразду и*
- *Кућа уз пут*

Код многих парцела оба типа карактеристично је да је прво, стамбено двориште, затвореног - атријумског типа са амбаром и шталом, а између је пролаз са двокрилном

капијом у друго двориште где се налазе помоћни објекти (амбари, плеваре, штале, свињци и сл.).

Приликом формирања насеља строго је поштован принцип изградње стамбених објеката на регулационој линији улице, са зиданом оградом и дрвеном капијом између објеката. Капију носе масивни стубови који су обично нешто виши од ограде.

У новије време долази до појаве увлачења кућа у парцелу и изградње углавном декоративне ограде од различитих материјала (бетон, опека, ковано гвожђе и сл.) ка улици што доводи до разградње традиционалне војвођанске улице, а што би израдом новог ПГР-а требало спречити.

4.4. ГРАДИТЕЉСКО НАСЛЕЂЕ

4.4.1. ЕВИДЕНТИРАНА КУЛТУРНА ДОБРА

Насељено место Качарево нема проглашених споменика културе. У студији *"Анализа постојећег стања споменика културе - насеље Качарево"* из 1979.године коју је израдила Јединица за заштиту споменика културе Народног музеја у Панчеву евидентиран је, поред биста Милана Премасунца и Светозара Качара и сам урбанизам насеља, са посебним акцентом на центар насеља, тј. трг-парк са објектима који га окружују, као карактеристична амбијентална целина.

ОБЈЕКТИ ПОД ПРЕТХОДНОМ ЗАШТИТОМ

ЗГРАДА МЕСНЕ КАНЦЕЛАРИЈЕ У КАЧАРЕВУ

Gemeindehaus

Ansiedlung

За Зграду Месне канцеларије у Качареву урађен је Предлог одлуке за утврђивање за непокретно културно добро – споменик културе у децембру 2021. године и послат у даљу процедуру.

Изграђена је у првим годинама двадесетог века и до данас је задржала своју основну функцију. Некадашњи Rathaus имао је своје канцеларије, неопходне просторије као што су архива, стража и сала за састанке-данашња свечана сала. Зграда је грађена у духу монументалних грађевина ових крајева, под Аустро-угарском управом.

Зграда Месне канцеларије у Качареву

То је пространи, приземни објекат са главном уличном фасадом окренутом ка парку. Средишњи део фасаде је истурен у виду трема чији кров носе четири масивна четвртаста стуба. Дуж дворишних крила објекта зиданог у облику ћириличног слова П, пружа се трем који на обе стране подупиру високи, витки, декоративни гвоздени стубови са декоративним капителима. Кров изнад венца уличног трема је наглашен декоративном атиком на којој су се у потоњим деценијама смењивали натписи. У овим пољима атике су приликом окончања реконструкције објекта током 2003. године уписане године које су важне за историју објекта и самог села: 1792.,1903. и 2003. Зграда је током више деценија свог постојања претрпела градитељске успоне и падове. Изнад ових поља са уписаним годинама данас се налази правоугаоно поље са жанр-сценом која ликовно припада наивној уметности. У пољу изнад налази се сат.

Зграда је масивно грађена са зидовима од опеке, дрвеном међуспратном и кровном конструкцијом, покривена бибер црепом. У њој се данас налазе пословне просторије Месне канцеларије, Месне заједнице и Дома културе са библиотеком. Зидови свечане дворане Месне канцеларије Качарево вертикално су рашчлањени пиластрима који су у горњем делу украшени архитектонском штуко декорацијом. На зидовима сале налазе се уметничке композиције са историјском тематиком из живота у време досељавања Немаца у Францфелд. Свечана сала се користи за венчања, разна предавања и изложбе. Објекат се одржава и у добром је стању.

4.4.2. ЈАВНЕ ФУНКЦИЈЕ

Јавне функције су груписане око централног сеоског трга (парка). Поред Месне заједнице налази се модерна зграда Спортске хале, грађена у другој половини 20. века. А недалеко од ње и згарад Основне школе.

Дом омладине је смештен у адаптиран стамбени објекат у ул. Маршала Тита бр. 13.

4.4.3. НАРОДНО ГРАДИТЕЉСТВО

Кућа у Војводини, с обзиром на њену специфичност како у географском тако и у историјском и етничком смислу, добија посебно обележје. Војводина је све до 1918. била под аустроугарском влашћу и у овом периоду су предузимане мере које су директно утицале на данашњи изглед војвођанског села.

У времену пре колонизације, која је извршена почетком 18. века, малобројно становништво је претежно живело у земуницама. Колонизовано становништво је плански прикупљано у ушорена села. Извршена је парцелација дуж друмова и раскршћа, а кућа је морала бити постављена на уличну линију. Немачко становништво које је већински насељено у Качарево насељавано је у дводелне куће са кухињом и собом. У следећој фази развоја ових кућа уводи се трем и још једна соба. Повећање куће остварује се даље низањем стамбених одељења по дужини и стварањем собице на рачун уличног дела трема, али кућа остаје приземна. Овакве куће су биле постављене ужом страном ка улици „на бразду“. Биле су правоугаоне основе, грађене у техници набоја - густо замешана земља са водом и сецканом сламом, постављена у дрвене калупе до сушења, или у бондруку, са испуном од ћерпича (непечене цигле). Трем или ганг, са дрвеним стубовима, налази се дуж дворишне стране куће. Кров је двоводан и веома стрм, покривен трском, сламом а касније црепом. Забат на уличној страни првобитно је затварао дашчаном облогом, а касније је био зидан. Пролазио је разне фазе декорације од дашчане облоге, преко равне, глатко облепљене површине, до богато обрађених облика и сливка од бибер црепа. Трем је као и забат врло често декоративно обрађиван. Трем, иако постављен на дворишну страну фасаде, веома је значајан композициони елемент војвођанске куће. На њему се јављају богато украшени дрвени стубови и ограде, а касније и зидани стубови са нисмом зиданом оградом између којих се постављају прозори. Кућа је лицем окренута дворишту, а леђима суседу. Гостињска соба је обично према улици, у средини је кухиња на коју се према унутрашости надовезује још једна соба.

Прелаз из 19. у 20. век доноси могућност и потребу за комфорнијим и угоднијим становањем. У народном градитељству појављују се куће богатијих домаћина које су целом дужином паралелне са улицом. У литератури ове куће називају се "уз пут" и "швапска кућа", припадају тзв. "подужном типу". Фасаде су кречене живим бојама: окер, жуто, плаво, розе итд. Фасаде кућа које припадају тзв."подужном типу", а у власништву су имућнијих становника украшавају се разним апликацијама да би личиле на варошке. На уличној страни постављана је декоративна пластика око врата и прозора, а често и испод крова као кровни венац. Орнаменти су флорални и геомеријски. Боје су живе и представљају један од важних декоративнох елемената, а условљене су традицијом и модом. Капије и амбари такође имају декоративне елементе на уличној страни. Капија се често налази у средњем делу куће и проласком кроз њу улази се у "ајнфор" ("ајнфорт"). У дворишном делу кућа се наставља најчешће само са једне стране, тако да је њена основа у облику ћириличног слова Г. Угаони објекти представљају варијанту овог типа са доста компликованим решењима унутрашњег простора. Овај тип куће интензивно је грађен од краја 19-ог века па до 30-их година 20 века.

Током педесетих и шездесетих година за народно градитељство карактеристична је приземна кућа која се мења по облику и начину градње. Уочена је имитација наведених типова са понеким новим еленментом, као и појава немалтерисаних фасада. Насељено становништво из планинских предела уноси карактеристике из свог краја, па се појављују куће и економски објекти моравског типа, грађени новим материјалима (опека, креч, цреп). Врата и прозори постају виши.

Данас се граде куће које потпуно одударају, како од самог изгледа села, тако и од устаљеног начина градње, нарушавајући амбијенталну целину војвођанског села. Нове куће су квадратне или правоугаоне основе, са једним, два или три спрата, са поткровљем, подрумом, терасама и лођама, кровом на две или четири воде.

Ентеријер банатске куће - Ентеријер војвођанске сеоске куће одликовао је такозвани високи хоризонт”. Масивни столови, столице, ормани,кревети и шкриње са одговарајућим текстилним предметима били су део пространих соба са високим таваницама. Употребни и текстилни предмети украшавани су белим везом и кукичањем, а посебно су били занимљиви кревети са високом наслагом постељином и трбушастим перјаним јастуцима.

С обзиром на мултиетничност простора, на овим предметима очитавају се етничке и стилске особености. На зидовима се налазе огледала, часовници, светиљке и иконе, које представљају изузетан специјалитет панонског простора[1].

Гостинска (предња, стајаћа, смртна, парадна) соба је обично према улици, у њој се не борави, мада је поједине породице користе за спавање. Као што се по називима ове собе може закључити она је најчешће у употреби о данима везаним за обредну праксу (венчања, сахране, славе...).

Кухиња је имала полуотворено огњиште и зидани димњак, који се налази изнад њега, и декоративно је обрађен. Зидана пећ која је временом и у различитим местима мењала спољашњи изглед, служила је не само за спремање хране и одмарање око ње већ је било и место где су се обављали извесни послови и одвијао друштвени и обредни живот. Сама пећ раније је имала карактеристичан банак и запећак у углу. У собама су се налазиле пећи које се ложе из кухиње.

<u>Стамбени објекти у Качареву</u>

Већина старијих кућа народног градитељства у Качареву припада панонско-граничарском типу куће.

1. *<u>Кућа на бразду</u>* - Код овог типа, кућа се налази на регулационој линији, ужим делом са забатним зидом окренута ка улици. Распоред унутрашњег простора је различит а настао је из основе троделне куће, али се слободно може рећи да се овде ради о развијенијој варијанти. Задњи простор у кући се користио као штала у којој се смештају коњи и краве, који су највредније што је сваки земљорадник-граничар имао у кући. Због предупређивања честих крађа штала је пројектована тако да буде у близини собе у којој домаћин живи са својом породицом. Главна карактеристика ове куће је трем са стубовима од опеке који се јавља у више варијанти: целом дужином куће или су под тремом само делови куће. Касније трем се затвара градњом парапета и постављањем прозора између стубова и назива се конк или гонк. Данас у Качареву код све три варијанте кућа трем је у већини случајева затворен и на рачун њега повећана је унутрашњост куће.

Херцеговачка бр.13

У почетку улучној фасади није придаван посебан значај, она је кречена углавном у белој боји. Временом фасаде добијају украсе који су скромни и лоцирани су око отвора. Од овог облика куће данс је у Качарево остало врло мало кућа,а и оне су временом дограђивање и мењале су изглед.

Ратка Павловића бр.9

2. *"Кућа уз пут"* - Нешто касније, на прелазу 19. у 20. век у народном градитељству јављају се куће богатих домаћина који у свакодневни живот желе да унесу више конфора. Код овог типа, кућа је целом својом дужином паралелна са улицом. Оваква кућа се назива "уз пут" или "швапска кућа". Дрвена капија код оваквих кућа богато је украшена, као и сама фасада куће.

Македонска бр.42

Радничка бр.71

Босанска 52

Србијанска бр.39

Првомајска бр. 55

4.октобра бр.28

4.октобра бр.60

Босанска бр.54

Косовска бр.50

Маршала Тита 47

М.Тита бр.20

М.Тита бр.20- детаљ фасаде

Омладинска 60

Ратка Павловића бр.18

Код кућа у касније периоду јавља се пролаз кроз саму кућу који се назива "ајнфорт" или "ајнфор". Он је обично служио за улаз укућана и гостију фијакером. Био је постављен са једне стране куће или тако да је дели на два дела који се користе као дневни и ноћни или за две различите генерације укућана. Ајнфор се затвара већ поменутом украшеном дрвеном капијом код које се сада јављају и застакљени делови. У неким богатијим кућама зидови ајнфора су осликани сликама из живота села, као што су разне сеоске свечаности, радови на њивама, улице пуне зеленила и домаћих животиња, напасање стоке и сл. Ове слике немају посебних уметичких вредности, а обично нису ни потписане. По причама власника кућа аутори су били молери.

4.октобра бр.54

Србијанска бр.40

Ајфор капија на кући у Босанској бр.89

Херцеговачка бр.31

Македонска бр.13

Маршала Тита бр.5

Народног фроната бр. 16

Радничка 24

М.Тита бр.13 зграда данашњег Дома омладине

Детаљ плочица у згради

Детаљи фасаде у М. Тита бр.13

3. *"Кућа на лакат"* - Као још развијенији тип јавља се кућа у облику ћириличног слова Г, такозвана "кућа на лакат", где је на улични (главни) део куће додато још једно дворишно крило у којем се обично налази летња кухиња са економским просторијама (пушницом, оставама и сл.). Оваква кућа има сложену кровну конструкцију. Интересантно је да се ови објекти не налазе на угловима улица. Дворишни део куће је углавном постављен једном страном на границу са суседном парцелом. Овај тип није био много раширен у Качареву.

4. *"Кућа на ћошку"* - На организацију овог типа куће пресудну улогу је, као што им и име каже, имао њихов положај на углу где се секу две улице. Локације на углу улице су обично имали богатији домаћини, па су ове куће површински веће и лепше украшене од околних. Облик куће прати регулационе линије улице, али су оне често на самом углу засечене и ту се, обично, налази најрепрезентативнији простор, соба за госте. Локације на углу су као најпогодније куповали трговци па је врло честа појава да се на самом углу појављује улаз у продавницу. У Качареву је очувано неколико веома лепих кућа овог облика.

М.Тита бр.9

М.Тита бр.3

Кућа на углу Народног фронта и Ратка Павловића грађена 1938. године

Кућа на углу 4. октобра бр. 6 и Првомајске и улице

Материјали за градњу

Што се материјала за градњу тиче, за носеће зидове и прочеље куће коришћена је обавезно печена цигла. Код имућнијих сељана и остатак куће грађен је од печене цигле. Код сиромашнијих, могли су се наћи поједини зидови грађени и од других материјала - непечене цигле, ћерпича и сл. Таваница је дрвена (тзв. каро таван), са дрвеним носећим гредама преко којих се поставља трска са земљом и млевеном сламом, као термо изолација. Са доње стране греда поставља се тршчана подлога преко које се малтерише смешом сачињеном од земље и плеве. Кровна конструкција је дрвена, а као покривач користи се бибер цреп.

ЈНА бр.13 (фотографија из 2008. године)

Уочени су новији типови сеоских кућа које се мењају по облику и градњи. Придошло становништво доноси карактеристике из свог краја, што се може уочити и у архитектури. Шездесетих година 20. века насељено је становништво из Србије када се појављују куће моравског типа грађене новим материјалима. Амбари такође.
Користе се нови материјали: опека, креч и цреп. Врата и прозори постају виши.

Косовска бр.26

Данас се граде куће које потпуно одударају како од самог изгледа села тако и од устаљеног начина градње. Нове куће су квадратне или правоугаоне основе, са једним, два или три спрата, са поткровљем, подрумом, терасама и лођама, кровом на две или четири воде. Имућнија домаћинства и мештани на привременом раду у иностранству подизање кућа и стамбено-привредних објеката виде као основно средство исказивања своје моћи и богатства. Ове куће су често репрезентативног карактера, док се свакодневни живот одвија у старим стамбеним јединицама.

Трем

Једна од карактеристика кућа у Војводини је појава и развој трема, који се може пратити још од времена насељавања Срба, досељеника који су током 17-ог века у највећој мери емигрирали са Косова. Они су градњу трема донели као део начина градње кућа и начина живота који су покушали да пренесу са собом. У 18-ом веку прва досељеничка кућа била је дводелна са подужним тремом, слична старој косовској приземљуши.

Трем се гради у гредном систему са стубовима, који могу бити дрвени и зидани са глатком фасадом. Касније се на овај систем додају и други декоративни елементи. Често се среће дрвена ограда са малим вратима према дворишту. Временом трем се затвара и добија се „гонк“ или „конк“.

И трем и гонк имају значајну улогу у свакодневном животу сеоског становништва јер се ту одвија свакодневни живот целе породице већи део године. На известан начин лепота и раскош трема, као и саме куће, одражава статус и углед домаћина.

Трем Босанска бр. 54

Трем Србијанска бр.39

Трем М.Тита бр.13 садашњи Дом омладине

Детаљ трема- Омладинска бр.60

Економске зграде представљају обавезан део сваког сеоског домаћинства. Развојем различитих типова кућа развијале су се и економске зграде, мењајући облик и место у оквиру пољопривредног домаћинства. Распоред објеката зависио је од типа куће и основне пољопривредне делатности којом се бави домаћин. Најважнији економски објекти који су се налазили у свакој окућници су амбар и штала.

4.4.4. ИНДУСТРИЈСКА АРХИТЕКТУРА

Као и у свим војвођанским селима становништво се, од давнина доминантно бави пољопривредом. Поред земљорадње у Качареву је између два светска рата било веома развијено и сточарство. Поред тога, у Качареву се врло рано развија занатство, угоститељство и индустријска производња која се углавном бави прерадом пољопривредних производа које се налазе у окружењу: ратарске културе, вуна, кожа и сл.. Индустријски објекти се граде на ободу насеља.

" Преко пута данашњег предузећа "Милан Премасунац" у Радничкој улици била је Герхартова штофара. Преко железничке пруге према јабучком атару била је фабрика ћебади, власништво браће Баум. У продужењу садашњег предузећа "Милан Премасунац" према Панчеву била је фабрика салама Доброслава Илића. Где је сада пекарско предузеће "Охрид" била је фабрика ципела"Идеал" власништво Корнека и Коха. Млинова је било два: један где

је сада млин, који је био власништво браће Милер, а други где ја сада предузеће "М. Премасунац" – власништво Михаила Милера млађег. У улици 4. октобра бр. 49 била је ливница, власништво МаргенШтерн Адама. Вуновлачара је била у садашњој кући Симе Радаковића у Првомајској улици."[2]

Стари млин

Железничка станица Качарево

Од свих некадашњих индустријских објеката сачувани су само млин у Омладинској улици и предузеће "Милан Премасунац".

За потребе превоза људи, пољопривредних производа као и првих индустријских производа, отворена је железничка станица. Она је грађена као спратна зграда, према типском пројекту за објекте ове намене и у готово неизмењеном облику и данас је у функцији.

Сви објекти индустријске архитектуре у Качареву су типични и представљају сведоке настанка и првих корака индустрије на овим прсторима и као такве их треба сачувати.

4.5. ВАЛОРИЗАЦИЈА ЦЕЛИНА И ОБЈЕКАТА

Основни приступ валоризацији је валоризација по нивоима простора и она обухвата:

1) вредности археолошких целина и археолошких остатака
2) вредност насеља као урбане целине

[2] Историја Качарева - Михајло Јанкетић

3) вредност карактеристичних функционалних целина од значаја за постанак и порекло насеља
4) вредности мањих просторних целина
5) вредности појединих истакнутих архитектонских објеката

1) Вредности археолошких целина и археолошких остатака

Ове вредности су евидентиране у поглављу "АРХЕОЛОГИЈА". Будући да је локалитет још увек неистражен у потпуности, прелиминарним археолошким истраживањима могле би се прецизније одредити границе распростирања, што би било од значаја и за даље урбано планирање.

2) Вредност насеља као урбане целине

Кроз дуги временски период до данас Качарево се временом ширило и развијало али је сачувало првобитни концепт и карактеристике аустроугарског панонског насеља. Нови блокови и улице имају исте карактеристике у урбанистичком погледу као и старе. До данас је сачуван и карактеристичан геометријски облик, у једном даху ваштачки подигнутог насеља.

Качарево, као и већина насеља некадашње Банатске војне границе, припада групи правилних насеља која су изграђена плански. Проучавање и познавање планификације војвођанских насеља, као и инсистирање на њиховом очувању као целине је вишеструко важно, јер у време када је извршена реконструкција постојећих и када су оснивана нова сеоска насеља, покушаја ових размера и овог карактера није било нигде у Европи, тако да Војводина има посебан значај за историју развитка сеоских насеља.[3]

Општи урбанистички метод примењен у композицији војвођанских правилних насеља одговара урбанистичкој школи "идеалних градова", која је владала у урбанизму крајем 17. века и током прве половине 18. века. У исто време основано је у Европи више значајних градова, чија урбанистичка структура припада истој школи као и војвођанска насеља, ма колико њихове размере и садржина биле различите.[4]

Наслеђена урбанистичка структура чини основ вредновања просторне целине села Качарево која је, за разлику од традиционалних урбаних формација које су по правилу настајале кроз дуга временска раздобља, настала у релативно кратком исечку времена и оставила траг, много ширих размера и већег значаја од локалног.

Качарево, као и већина насеља Банатске војне границе, кроз дуги низ година, мењало је свој архитектонски изглед неизменивши свој урбанистички склоп, што је, обзиром да је оно једно од ретких насеља које је у потпуности од свог настанка грађено према утврђеном урбанистичком плану, једна од највреднијих његових карактеристика. Због тога постојећи урбанизам насеља мора се и надаље штитити, а развој насеља треба усмерити у истом правцу, по истим принципима по којима је организовано и првобитно плански подигнуто насеље.

3) Вредност карактеристичних функционалних целина од значаја за постанак и порекло насеља

На подручју истраживања издваја се по својим урбаним, амбијенталним и другим вредностима као карактеристична функционална целина простор око централног сеоског трга (парка), са припадајућим објектима јавне намене.

Поред тога карактеристични су и амбијенти старих индустријских објеката.

---

[3] Бранислав Којић: Насеља у Војводини, Глас САНУ, књ.10, Београд,1961, стр.80

[4] Б. Максимовић: Урбанизам у Србији, Београд, 1938, стр.12 и 13

4) Вредности појединих истакнутих архитектонских објеката

Поједини истакнути архитектонски објекти који су евидентирани овим истраживањем описани су и вредновани у поглављима "Евидентирана културна добра", "Јавне функције", "Народно градитељство", "Индустријска архитектура" и "Историја уметности".

5. ИСТОРИЈА УМЕТНОСТИ

На основу документације, сачуваних података из литературе и теренског истраживања током 2002 и 2019. На територији насељеног места Качарево, утврђено да најрепрезентативнији објекат у Качареву чини зграда данашње месне канцеларије која је од изградње у првим годинама двадесетог века све до данас задржала своју основну функцији. Некадашњи *Rathaus* имао је своје кацеларије, неопходне просторије као што су архива, стража и сала за састанке, данашња свечана сала. Пространа приземна угаона зграда налази се у центру села са главном уличном фасадом окренутом ка парку. Средишњи део фасаде је истурен у виду трема чији кров носе четири масивна четвртаста стуба. Дуж дворишних крила објекта који је зидан у облику чириличног слова П пружа се трем који са две стране подупиру високи, витки гвоздени стубови са декоративним капителима. Кров изнад венца трема је наглашен декоративном атиком на којој су се у потоњим деценија смењивали натписи. У овим пољима атике су приликом окончања реконструкције објекта током 2003. уписане године које су важне за историју објекта и самог села: 1792, 1903 и 2003. Зграда је током више деценија свог постојања претрпела градитељске успоне и падове. Приликом једне од обнова на атици су у првом и трећем пољу биле уписане године 1792 и 1902 док је у средишњем пољу био натпис: *Gemeindehaus*. (немачки: општинска кућа). Изнад ових поља са уписаним годинама данас се налази правоугаоно поље са жанр-сценом која ликовно припада наивној уметности.

Зидови свечане дворане Месне канцеларије су вертикално рашчлањени пиластрима који имају стопу и капител са декоративним мотивом киме. Пиластри су у горњем делу украшени богатом архитектонском штуко-декорацијом у облику воћних плодова. Сликана декорација у сали рађена је у сликарској техници уље на ланеном платну и састоји се од две велике композиције на таваници (*Насељавање Немаца* и *Прослава стогодишњице)*, композиционих решења на зидним панелима и низ слика у виду фриза дуж два зида испод таванице и у зони изнад врата којих више нема на свом месту. Реч је о сликама које су представљале *Жетву* и *Вршидбу (*данас се налази на зиду једне од канцеларија), *Граничника на стражи*, *Сватовску поворку* и *Кршење*. Сачуване композиције на зидовима сале представљају *Фарму рогате стоке, Терање стоке запрежним колима*, *Коње на појилу* као и *Призор коњских трка*. Недостаје слика која представља *Граничника на стражи*. Слике су постављене вертикално и подељене су хоризонтално на три поља од којих је средње највеће. У горњем правоугаоном пољу сваке композиције се налази цртеж са геометријским декоративним елементима стила сецесије. У доминантном по величини, средњем као и у доњем пољу насликане су профане композиције на којима су као ликовни мотиви представљене жанр-сцене са темама из свакодневног живота житеља некадашњег Францфелда као и две сцене са историјском тематиком. Сви ликови су представљени у екстеријеру у свакодневним активностима. Ипак у својим активностима људски и животињски ликови на овим сценама делују статично. Једна од слика на којој је наглашена динамика, драматика и покрет је композиција на плафону са представом *Насељавања Немаца у Францфелд*. Сви ликови на овој композицији су груписани у доњем левом углу и пружају се дијагонално ка средишту сцене што све додатно доприноси драматици радње. Све композиције на зидовима су уоквирене једноставно профилисаном штуко-декорацијом.

Аутор композиција је бечки академски сликар *Franz Hohschartner*. Сигнатура аутора се налази у десном доњем углу слике заједно са годином када су слике израђене 1904. Приликом испитивачких радова 2003. направљене су сонде на којима је фиксиран бојени слој и уклоњене нечистоће и слојеви потамнелог лака. Ипак слике које су у лошем стању ни до данас нису подвргнуте конзерваторско-рестаураторском третману. Копије свих композиција затечених као и оних којих више нема у свечаној сали израђене су за житеља некадашњег Францфелда Фридриха Шермана и налазе се у власништву његове породице. Објекат месне канцеларије је

евидентиран од стране Покрајинског Завода за заштиту споменика културе као објекат са споменичким својствима.

1.Коњи на појилу
2. Коњске трке

1.Фарма рогате стоке
2.Терање стоке запрежним колима

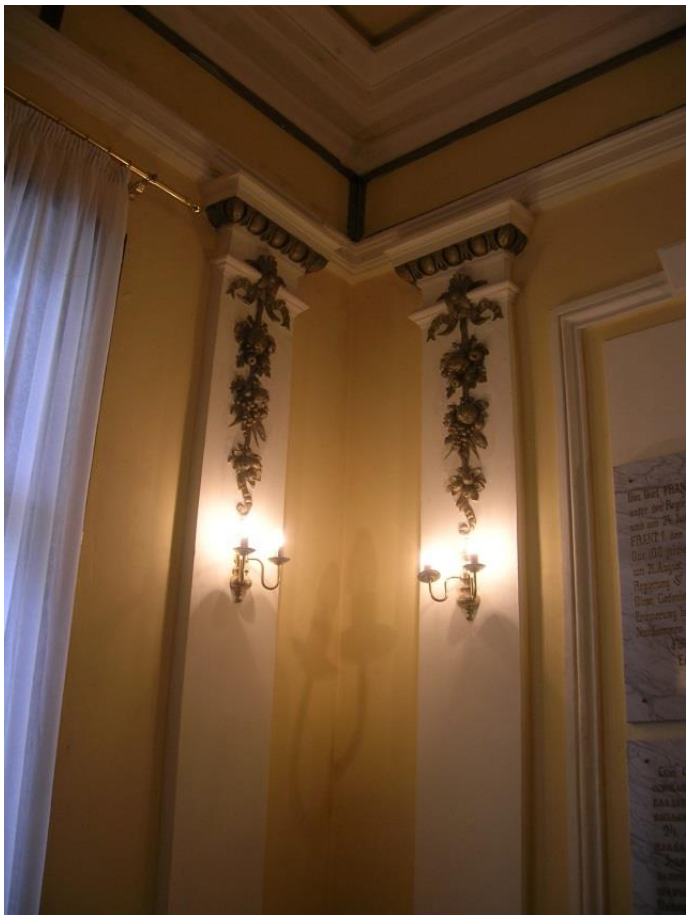
Призор коњских трке (детаљ)

Прослава стогодишњице

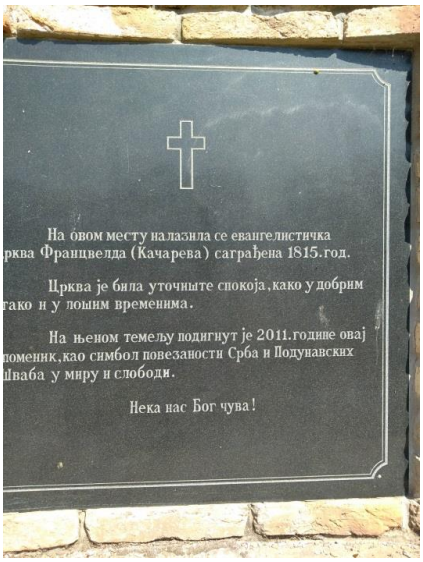
Насељавање Немаца у Францфелд

Детаљ штуко-декорације у свечаној сали

У непосредној близини месне заједнице у прошлости се налазила Евангеличка црква која је зидана 1815. године. Четрдесетих година двадесетог века када је срушен звоник црква је изгубила својство верског објекта. У једном периоду у цркви је био биоскоп, затим дуго није била ни у каквој функцији. После тога је и потпуно срушена да би 2011. простор на којем се налазила црква обележен спомен-обележјем чије је аутор архитекта Манфред Холбах из Тибингена чија породица води порекло из Качарева. Спомен обележје чине ниски зидови постављени на месту темеља старе цркве. Са унутрашње стране зида који је обликован у форми апсиде постављене су четири табле са натписима. На првој табли је цртеж са представом Евангеличке цркве, на другој и трећој табли су натписи на српском и немачком језику које пружају основне податке о цркви и спомен-обележју.

Јединица за заштиту Народног музеја у Панчеву је током 1979. покренула поступак за заштиту две спомен бисте у Качареву, Милана Премасунца и Светозара Качара које су 04. јула 1978. постављене у центру села у парку. Обе бисте су изливене од бакра у природној величини и постављене су на бетонска постоља која су обложена плочама од црног вештачког мермера. Биста Милана Премасунца је дело вајара Тодиров Саве Џоме из Баваништа и првобитно се налазила у кругу фабрике Милана Премасунца. На предњој страни бисте урезан је текст: Милан Премасунац 1919-1941. Биста Светозара Качара је дело вајара С. Мишића. На предњој страни постоља урезан је текст: Народни херој Светозар Качар 1914-1944.

6. ПЛАН ЗАШТИТЕ И РЕВИТАЛИЗАЦИЈЕ

Након извршене валоризације, утврђен је план заштите и ревитализације на нивоу и за потребе израде Плана генералне регулације насељеног места Качарево. У зависности од карактера наслеђене изградње, очуваности и вредности објеката и њиховог урбаног склопа, издвојени су простори са одређеним третманима заштите (карта у прилогу):

1. Простор наслеђене урбане структуре са третманом ревитализације
2. Простор наслеђене урбане структуре са третманом ревитализације и реконструкције
3. Простор са посебним амбијенталним својствима

4. Простор предвиђен за нову изградњу

Са становишта заштите, очување урбано-историјске целине дефинисане валоризацијом у оквиру овог простора, подразумева очување наслеђене урбане структуре амбијенталних и архитектонских вредности. Усклађено уређење целине простора и очување типологије градње треба да буде пресудније од преживљавања појединачних старих зграда по сваку цену.

Амбијенти карактеристичне атмосфере, по којима су насеља чувена, вољена и радо посећивана, су присутни у многим старим насељима. Такав је и амбијент старог јужнобанатског села Качарево и због тога његову препознатљиву атмосферу треба сачувати и одржавати за будуће генерације, јер небригом и незалагањем све његове вредности могу бити неповратно изгубљене.

Уз надградњу вредности на линији којом се обезбеђује да споменици културе прошлости јесу и остану културне вредности будућности, укупно стање и ситуација објективне угрожености наслеђа могу бити предупређени планским мерама и разумном праксом.

7.УСЛОВИ ЧУВАЊА, ОДРЖАВАЊА И КОРИШЋЕЊА КУЛТУРНИХ ДОБАРА И ДОБАРА КОЈА УЖИВАЈУ ПРЕДХОДНУ ЗАШТИТУ И МЕРЕ ЗАШТИТЕ ЗА ПОТРЕБЕ ИЗРАДЕ ПЛАНА ГЕНЕРАЛНЕ РЕГУЛАЦИЈЕ НАСЕЉЕНОГ МЕСТА КАЧАРЕВО

Археолошки услови

Са становишта заштите добара која уживају претходну заштиту, Програм и Урбанистички план за насељено место Качарево може се планирати на основу следећих археолошких услова:

- обезбедити услове праћења свих земљаних радова од стране стручњака Завода приликом изградње објеката и вршења експлоатације земље као опекарске сировине на простору некадаш ње циглане, данас депоније, северна ивица села (лево од пута за Банатско Ново Село) - локалитет бр. 2
- на простору археолошких локалитета бр. 1 и 3 и у њиховој околини у случају изградње већих, заједничких објеката и друге врсте објеката ихфраструктуре (тржни центри, спортски терени, базени и сл.) обавезно обезбедити услове праћења свих земљаних радова од стране стручњака Завода пре почетка градње, а у случају посебно занимљивих и вредних случајних налаза неопходно је обавити заштитна археолошка истраживања у оквиру габарита објекта;
- на целом простору обухвата Плана обезбедити услове праћења свих земљаних радова од стране стручњака Завода приликом копања канала (канализације, електро-инсталације, ПТТ каблова, водовода и сл), а у случају посебно занимљивих и вредних случајних налаза неопходно је извршити заштитна археолошка ископавања у непосредној зони налаза;
- Ако се у току извођења грађевинских и других радова наиђе на археолошка налазишта или археолошке предмете, извођач радова је дужан да одмах, без одлагања прекине радове и о томе обавести Завод за заштиту споменика културе у Панчеву као и да предузме мере да се налаз не уништи и не оштети и да се сачува на месту и у положају у коме је откривен, а све у складу са чланом 109. став 1. Закона о културним добрима.

Урбанистичко-архитектонски услови

Простор обухваћен границама израде ПГР-а садржи насеље које је плански изграђено крајем 18. века. Заштита простора обухваћеног израдом ПГР-а подразумева очување наслеђених основних урбаних поставки, урбане матрице, начин парцелације, однос према хоризонталној и вертикалној регулацији и функционални карактер централног дела насеља.

Са становишта заштите непокретних културних добара, а према извршеној валоризацији и утврђеном плану заштите и ревитализације, План генералне регулације насељеног места Качарево може се планирати на основу следећих услова:

1. зона - Простор наслеђене урбане структуре са третманом ревитализације

У оквиру 1. зоне налази се уређени сеоски трга са околином. Детаљан опис овог дела дат је у поглављу " Јавне функције". Границе ове зоне дате су у графичком прилогу који је део ових услова.

Овако формирану целину "центра" села треба третирати следећим мерама заштите:

- Очување затечене урбане матрице са карактеристичним профилом улице.
- Амбијентално очувати и квалитативно унапредити простор, што подразумева очување и истицање свих објеката наведених у опису, као и оплемењивање простора новим јавним функцијама којима би се задовољиле савремене потребе становништва.
- Блокове задржати у постојећем облику и величини уз поштовање постојећих регулационих линија, а у оквиру њих се могу решавати разни садржаји.
- Очување аутентичних објеката са ревитализацијом истих, поштујући аутентичне материјале, начин градње и стилске карактеристике.
- Изградњу нових објеката конципирати и интерполисати у наслеђени амбијент водећи рачуна о вертикалној и хоризонталној регулацији.
- Нове стамбене објекте градити на регулационој линији улице са ограђивањем парцеле, како би се сачувао традиционални амбијент банатске улице.
- Архитектуру нових објеката ускладити са традиционалним вредностима и начинима обликовања непосредног окружења.
- Комунално квалитетније опремити наведено подручје и опремити га елементима урбаног мобилијара који се уклапа у општи амбијент. За поплочавање тротоара никако не користити асфалт или бетон, већ одабране елементе монтажно-демонтажног карактера (опека, бетонске коцке и сл.).
- За све грађевинске радове на Згради Месне канцеларије у Качареву, за коју је урађен предлог одлуке за утврђење за споменик културе, као и радове на парцелама 4/1, 6/1 и 6/2 К.О. Качарево и на објектима који се на њима налазе, који у предлогу одлуке представљају заштићену околину споменика културе, неопходно је прибавити посебне конзерваторске услове Завода за заштиту споменика културе.

2. зона - Простор наслеђене урбане структуре са третманом ревитализације и реконструкције

Границе ове зоне дате су у гарфичком прилогу који је део ових услова.

Очување ове зоне, значајне за развој насеља, са објектима карактеристичним за историјске периоде у развоју насеља, треба третирати следећим мерама заштита:

- Очување затечене урбане матрице са карактеристичним профилом улице, хоризонталне и вертикалне регулације
- Блокове задржати у постојећем облику и величини уз поштовање постојећих регулационих линија, а у оквиру њих се могу решавати разни садржаји.
- Очување аутентичних објеката са ревитализацијом, реконструкцијом и адаптацијом истих.
- Могућа је градња нових објеката, који се интерполирају у постојећу матрицу, при чему поштовати наслеђени начин парцелације и положај објеката на парцели.
- Комунално квалитетније опремити наведено подручје и опремити га елементима урбаног мобилијара који се уклапа у општи амбијент. За поплочавање тротоара

никако не користити асфалт или бетон, већ одабране елементе монтажно-демонтажног карактера

3. зона - Простор са посебним амбијенталним својствима

Карактеристичан амбијент представљају целине индустријске архитектуре: млин, ливница и железничка станица.

Овај простор треба амбијентално очувати и ревитализовати по следећим принципима:

- Очување затечене урбане матрице, хоризонталне и вертикалне регулације
- Очување аутентичних објеката са санацијом истих, поштујући аутентичне материјале, начин градње и стилске карактеристике
- Амбијентално очувати и квалитативно унапредити простор комплекса.
- Квалитетније комунално опремити простор.

4. зона - Простор предвиђен за нову изградњу

Границе ове зоне дате су у гарфичком прилогу који је део ових услова.
Простор предвиђен за нову градњу треба третирати следећим мерама заштите:

- Поштовати регулацију и урбанистичку матрицу.
- Изградњу нових објеката конципирати и интерполисати у наслеђени амбијент, водећи рачуна о вертикалној и хоризонталној регулацији.
- Проширење насеља вршити према прнципима постојеће урбане матрице. Уз формирање улица и блокова по угледу на постојеће.

Услови са становишта историје уметности:

- Очување Зграде Месне канцеларије са свим стилско-архитеконским елементима.
- Историјске композиције у унутрашњости објекта подвргнути одговарајућем конзерваторско-рестаураторском третману уз претходне услове Завода за заштиту споменика културе у Панчеву а ради спречавања даљег пропадања истих
- Дислоцирану композицију *Сватовске поворке* вратити на зид на изворно место у објекат месне заједнице.